

A36907

9(c2)

T 485

Роман ТКАЧУК

КОСТІЛЬНИКИ : МИНУЛЕ ТА СУЧАСНІСТЬ

Тернопіль
2017

Зміст

Передмова	3
Моє село Костільники	4
Місце знаходження села. Де ж тебе шукати, мій краю... ..	8
Археологія	9
Дослідження та перекази	13
Назва села Костільники	18
Побут села за часів Польщі та Австро-Угорщини	19
Скасування панщини	21
Назви вулиць, урочищ, хуторів	24
Культурно-освітнєське піднесення Бучаччини та села Костільники.....	28
Просвіта	28
Дзвенить наша слава у піснях народних	32
Січові стрільці	32
Українська Галицька Армія	35
Національно відродження краю	37
Друга світова війна. Бачене, почуте й передумане.....	42
Передвоєнна зачистка	43
І знову хмари почорніли	47
Невже забулося, невже покарав нас Бог безпам'ятством і сліпотою... ..	50
У пам'яті народу ніщо не забуто, ніхто не забутий.....	58
Повоєнна колективізація села. Колгоспи, лісове господарство, кооперація.....	64
Млинарство	70
І літа минають, і їх ніяк не зупинить	71
Лісові насадження	71
Садівництво та бджолярство	74
Кооперація	76
Українська молочарня	81
Церква	82
Освіта. «Учітєсь брати мої, думайте, читайте...».....	89
Дитячий садок	100
Сільський клуб	102
Сільська бібліотека	106

Допомога у невідкладних ситуаціях	107
Фельдшерсько-акушерський пункт	107
Пошта та електрозв'язок	109
Радіофікація та електрифікація	111
Газифікація села	112
Правопорядок	114
Адміністративний устрій	115
Сільська рада.....	115
Старожителі села.....	121
Меценатство	122
Побут села	124
Національно-культурне відродження Незалежної України	126
Для щастя України живемо	128
Звичаї	131
Різдво Христове	131
Водохреща (Богоявлення Господнє).....	132
Воскресіння Христове	133
Свято Трійці або Зелені свята	136
День села	137
Обряди	139
Весілля	139
Вінчання	140
«Костільницькі молодниці»	142
Хрестини	143
Похорон	143
Революція гідності. Майдан... ..	144
«Герої не вмирають»	145
На Україну повернись... ..	149
Іменний покажчик	154
Фотогалерея	161
Список використаних джерел	185
Зміст.....	186

пошуки родичів не дали очікуваного результату. До села родина більше не приїжджала.

Назви вулиць, урочищ, хуторів. Оскільки територія нашого краю переходила із рук у руки інших держав, у другій половині XVIII ст. Австрійська монархія знову заволоділа нашими теренами. Тому землі краю потребували нових комунікацій та будівництва доріг і мостів, змінювалися назви вулиць і поселень, були спроби нової влади внести у їх назву щось своє. До сьогодні в пам'яті людей збереглися назви урочищ Глиниці, Свидовець, Вонсча, Гнилий Провал, Кошириці, Кличків, Федева, Бороніс. Крім того, назви вулиць: Грабова, Задвірна, Коржівка, Корчованка, Макухова, Мочір, Полюківка, Воротилова, Сіянська. Неподалік був хутір Млинки.

Цікавим є трактування походження назв цих урочищ і вулиць.

Урочище Кличків. За переказами старожителів, це – територія, яка розділяє наше село від с. Возилів. З нашого боку – це мішаний ліс, через який протікає потічок, що бере початок у с. Соколів. Коли осілі татари (поранені) тимчасово перебували (деякі згодом асимілювалися) у нашому краї, вони пробували вчитися розмовляти українською мовою. У лісі дуже добре розходилася луна. Вони іноді кликали на забаву до себе наших хлопців і дівчат зі словами: «Ходи сюда, татарів нема». До сьогодні на території Кличків знаходять черепки глиняного посуду та древні знаряддя праці, що підтверджує про давнє поселення наших односельців на цьому місці в минулому.

Урочище Федева. На тому місці жив заможний господар Гаврило, що походив із роду Федевих. Зараз цей рід продовжують Костриби. Очевидно, Гаврило дуже любив коней і вмів вибирати гожих. Щоб кінь виділявся і відносився до вибраної породи, на його думку, гарний кінь повинен був обов'язково тримати голову вбік. Він продавав багато поля і лісу, щоб купити відповідних коней. Господар домагався від своєї родини щоб у нього було усе краще і тим самим виділявся поміж інших.

Урочище Гнилий Провал. Проходить через Захарків Рів, по якому стрімко тече із центру села джерельна вода аж до Дністра. За межами села, у лісі постійно відчувається гнилісний запах. Поряд із потічком, є кілька місць, де добували глину різних кольорів – жовту, червону, синю.

Урочище Глиниці. Тут колись жили люди, які займалися гончарством. На цьому місці є велике родовище глини, щоб робити цеглу та різний побутовий посуд. До сьогодні ще знаходять куски цегли і черепки глиняного посуду.

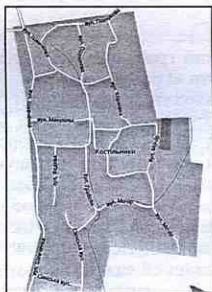
Урочище Бороніс. На горбистому схилі ростуть клени, граби, черешні, дикі яблуна та груші, куці ліщини, бузини, глоду, ожини, шипшини. Селяни збирають тут лікарські трави – чебрець, звіробій, деревій, квіти бузини, плоди шипшини.

Урочище Свидовець. Територія, що розташована за селом, через яке дорога веде до Скали Красна та р. Дністер. Урочище славиться великою кількістю кущів дерену, який восени довго достигав з вигляду ягоди були «свидуваті». Незібрані плоди обмерзали під час перших морозів і змінювали відтінок. Неповдалі знаходяться кар'єри з білого та червоного каменю, в яких регулярно проводився його промисловий видобуток.

Урочище Кошириці. В цьому урочищі є мляче поле, на якому паслися вівці. Тут підходили підшкірні води, які часто називали «овечими». Назва пішла від того, що тут знаходилося багато кошар із вівцями. На території урочища Кошириці досі знаходять черепки глиняного посуду та деревні знаряддя праці, що підтверджують думку про давнє поселення.

Урочище Вонеча. На цій території збиралося багато стоячої води в калюжах, що мала непримний запах через виділення сірководню. Ця назва збереглася до сьогодні.

План вулиць села

Вулиця Задвірна. На цій вулиці будували будинки за панським двором для тих людей, які жили та постійно працювали у фільварку.

Вулиця Макухова. Вгору від центра села знаходиться вулиця, на якій жила родина Макухових. Їхня прабабуся Параска Дем'янчук була відомою знахаркою, яка лікувала травами і відваром з маку. Її прозвали «макушкою».

Вулиця Полюківка. Колись на цій вулиці жив тільки один господар Пула з родиною. Обгородив свій маєток, тому довго ніхто не мав права будуватися поряд його обійстя. Виділився серед односельчан тим, що у період будівництва кам'яної церкви на власні кошти купив і подарував громаді дзвін.

Вулиця Коржівка. Назва її походить від того, що тут жили люди, які бідували. Вони не мали вдосталь зерна, щоб випікати якісний хліб, а пекли коржі з кукурудзяної муки та другосортного збіжжя.

Вулиця Воротилова. Вулиця, що знаходиться біля криниці «Ценикової», була дуже стрімка. Тому під час повені круговертю текла вода і руйнувала дорогу та часто викорчовувалися дерева. На ній жило кілька родин, їх називали по імені, використовуючи назву цієї вулиці.

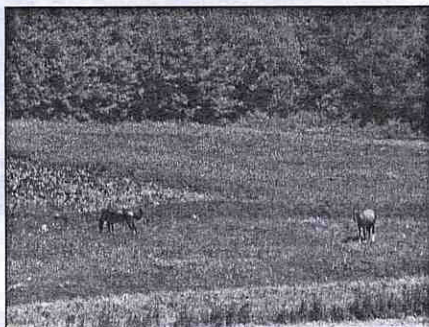
Вулиця Мочір. Проходить між двома криницями, в яких вода дуже відрізняється за смаком. Це тому, що підшкірна вода з різних напрямків підходила і просочувалася на поверхню, перетворюючись у потічок, який ніс свої води в Дністер. Місцевість була дуже зволожена, тому в цьому потічку раніше вимочували коноплі. Давніше жителі вулиці, які копали криниці на обійстях, дуже швидко знаходили цю підшкірну воду, не маючи змоги знайти постійне джерело. Глибина залягання постійних водоносних шарів сягає від 7 до 40 метрів. Тільки на обійстях Івана Мельничука, Михайла Рожелюка та Максима Рожелюка були глибокі й повноводні криниці з холодною джерельною водою.

Вулиця Грабова. Справа, вздовж від потічка до Зончиного Горба, берег схилу був обсаджений грабиною, що перешкоджало зсувам землі. Тому вулицю стали називати «Грабовою».

Вулиця Сіянська знаходиться на пагорбі вздовж правого берега потічка, що витікає з центру села і тече через Захарків Рів. Колись тут було кілька хат, крайня з них – родини Наконечних. Навколо цих хат знаходилася родюча земля, яку орали та вирощували зернові культури й завжди збирали добрі врожаї. На захищеній від вітрів місцевості добре розвивалося садівництво. Особливо запам'яталися сади родини Чверенчуків (Каплунових) та Івана Ткачука. Частина дерев стійких порід збереглася і плодоносить донині. Перед Другою світовою війною в селі був закладений великий товарний сад. Радянською владою у 1944 – 1945 роках на кожне дерево був накладений великий податок, тому це приносило збитки. Як наслідок – сади були масово винищені. Цікавим є факт, що Іван Ткачук, який жив на Сіянській вулиці, зумів посадити і нащепити сад на «костільницькому» пагорбі, що нижче кар'єру Бороніс. Сад вже плодоносить, але через недогляд і несприятливі природні умови не зберегли його. Тепер місцями ростуть дикі сорти яблунь, які досі плодоносять.

Окрім будинків, вулиць і урочищ у селі були поселення у вигляді хуторів. На західній околиці села, за 1,5 км знаходиться хутір **Млинки**, що повністю оточений лісом, в якому протікає потічок із Золотого Поток. Тут проживало кілька родин – Івана Бучинського, Петра Костриби, Михайла Костриби, Григорія Костриби. Неподалік від цього потічка знаходився водяний млин на подвір'ї Петра Костриби, який довго служив людям. Часто приходило сюди багато людей, приносили збіжжя і мололи на муку та крупи. Оплатою за користування млином була встановлена мірка збіжжя. На цій території залишилися руїни споруд будівель та залишки млина. Під лісом, ближче до села, проживала сім'я Григорія

Цісарчука. Тепер на хуторі живе його син Ярослав. Серед такої мальовничої природи на лівому березі Дністра розкинулося село.

Я живу й співаю у рідному краю,
Солов'їна мова серденько п'янить!
Україно мила - тебе я палко захищаю,
Я живу для тебе кожду свою мить!

Чистий простір неба ніжно - голубого,
А в селі пшеничне поле золотом сія.
Я горнуса, нене, до серденька твого-
Найдорожча в світі, землячко моя!

Україно, нене, матінко єдина,
Найдорожча в світі, рідна ти мені.
Пригори до свого серця дочку й сина,
Хай зростають дужі, наче ясени!

Бо козацька сила, слава і воля
Житиме довічно у людських серцях!
Українське щастя, надія і доля -
У козацьких думках, у міцних руках!

По дорозі від с. Костільники до с. Сокілець було обійстя родини Андрія Капуша, якого люди називали «Андрій з поля». Родина була багатодітною. Але цивілізація зробила своє і тепер ніхто там не живе, бо старші вмерли, а молоді розійшлися по світу. Дмитро Капуш син Андрія, після закінчення Львівського університету тривалий час жив і працював у Молдавії, а пізніше – в Одесі.

Церква

У нас немає документальних підтверджень про розвиток релігійних громад у Костільниках. Тому користуємося доступними церковними документами та розповідями священників і старожилів села.

Відомо, що наша парохія була дочірною від Золотопотіцької з 1762 р. А вже з 1798 р. село мало самостійну парохію. Тоді дерев'яна церква святої Параскеви налічувала 830 вірних. Священником був о. Дмитро Зелінський. В той час на території церкви хоронили померлих. В 1841 р. у церковній книзі (шматизмі) було записано, що в Бучацькому повіті налічувалося 35 греко-католицьких парохій, а в Бучацькому деканаті – всього 11. Колятором греко-католицької парохії був призначений Тиберій Ольшевський (колятором називали особу, обов'язком якої належало опікуватися церквою і парохією). Колятори платили одну шосту частину всіх видатків при побудові церкви та на утримання парохіяльного дому і проведення ремонтів. Вони обирали собі кандидатів для служіння в церкві. Люди тішилися, бо не тратили власних коштів на утримання церкви.

У церковних відомостях зазначено, що українська греко-католицька церква Золотого Потоку із задоволенням обслуговувала громаду с. Костільники, де з 1841 р. парохом був отець Михайло Колянківський. В новозбудованій церкві Святої Трійці з 1897р. парохом став о. Дорофей Федорончук.

Одночасно на Бучаччині в 1885 р. існувало дев'ять римо-католицьких громад. До Золотого Потоку входили навколишні села, громада якої налічувала 940 парохіян, у тому числі десять людей із с. Костільники.

Наріжний камінь нової церкви в с. Костільники з написом про належність її до греко-католицької парафії був закладений в 1903 р. Церква мурована силами односельців. Коли споруджували церкву, то кістки викопали і перехоронили в одній спільній могилі. Вже у 1906 р. в селі була освячена кам'яна церква Святої великомучениці Параскеви, греко-католицького обряду. Службу Божу відправляв парох Дорофей Федорончук із Золотого Потоку. Дзвіниця була дерев'яна. Дзвін на церкву придбав Гаврило з Федевої (рід Костриби). В 1912 р. колятором церкви став Александер Гневош.

Згодом парафію прийняв отець Іван Петрик, москвофіл, у період 1924–38 рр. її очолив о. Михайло Литвинович, а 1938-44 рр. – о. Йосиф Савраш. Маємо документальне підтвердження про Перше причастя 20 червня 1939 р. учнів школи с. Костільники, в якому брали участь о. Йосиф Савраш та вчитель Юлій Галат, син Романа, який навчав сільських дітей до 1940 р.

В центрі о. Йосиф Савраш і вчитель Юлій Галат. 1939 р.

Кам'яна церква була збережена протягом двох світових воєн і діяла до її заборони радянською владою.

Відомо, що у Львові в церкві св. Юра в березні 1946 р. відбувся Собор, на якому отець др. Костельник зачитав резолюцію всім присутнім делегатам про воз'єднання Греко-Католицької церкви Галичини з Московською Православною церквою, на підставі чого ліквідували постанови Берестейської Унії 1596 р. Цей далекоглядний крок не був підтриманий всіма присутніми однозначно, що стримувало об'єднання всіх православних християн України в єдину церкву. Згодом Собор став передумовою заборони Греко-Католицької церкви радянською владою та репресій багатьох священників.

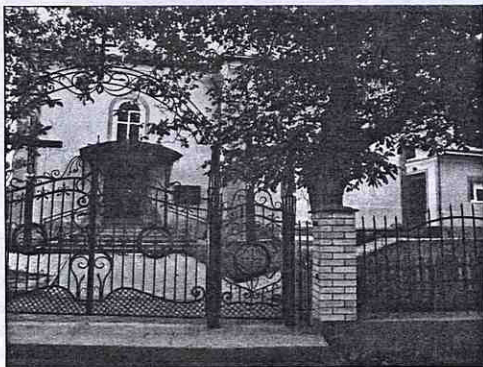
Після Другої світової війни, в період гоніння нашої церкви радянською владою, приміщення руйнувалися, розкрадалося церковне майно. Односельці зуміли зберегти деякі цінні церковні речі, які в період відновлення церкви стали потрібні.

Приміщення церкви у 1960 р. на тривалий час віддано діючою владою під склад зерна. Внаслідок цього було знищено іконостас, престол, бічні престоли. Пізніше церкву віддали під спортзал, а згодом створили музей школи.

Під час національного піднесення та під натиском громади, у 1989 р. почала діяти церква, яка підпорядковувалася Московському патріархату. Але відразу ж після легалізації Греко-Католицької церкви в Україні і в нашому селі, настав час її відродження. В 1991 р. парафія перейшла до складу УГКЦ під проводом отця-митрата Василя Бігуна. Необхідні

ремонтно-оздоблювальні роботи та реставрація церкви проводилися силами односельців та церковного братства (тоді «20-ку» очолював ст. брат М. Николук). Старшими братами у різні періоди в церкві були Панько Ткачук, Федір Гнатюк, Яків Гаврилюк, Андрій Капуш, Михайло Николик, Михайло Ковальський.

На території церкви встановлені два хрести: у 1988 р. – на честь тисячоліття Хрещення Руси-України, у 2006 р. – на честь 100-річчя побудови кам'яної церкви святої Параскеви.

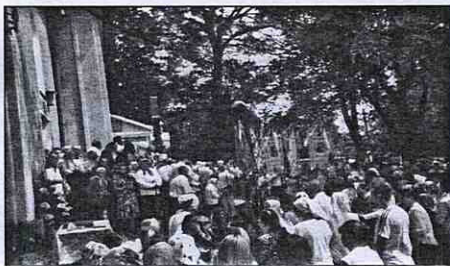
Церква святої Параскеви. 2014 р.

Після легалізації Греко-Католицької церкви урочиста архієрейська Служба Божа відбулася в селі 7.07.1991 р. Видатною подією також стало відзначення в 2006 році 100-річчя церкви. Почесну місію проводили отці-францисканці. Протягом тижня сестри-мироносиці Вікторія і Георгія проводили реколекції для учнів школи та молоді села, де пояснювали Святе Письмо, розучували пісні та вірші. Урочисту літургію служив владика Іриней Білик із Риму. Крім парафіян села були запрошені отці з навколишніх сіл разом зі своїми прочанами.

Служылі Літургію: владка Ірыней Білік, о.Васіль Чверенчук, о.Васіль Грушак, о.Йосиф Мороз, о.Ярослав Павлік, о.Васіль Бігун, о.Антон Федік, о.Андрій Новак. 2006.

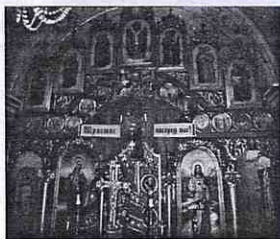
Сіламі грамады села і царквеннага братства, жэртвадзавцамі было здзіснена неймавірнае для відновлення нашай святніны та праведнення цьго дзіства, відчувалася всебічна падтрымка в усьому.

Святкування 100-річчя царквы святой Параскевы. 2006 р.

Меценат і жэртвадавец Міхайло Обаранчук за власні кошти в 2004 р. збудуваў кам'яну дзвініцу на тры дзвоні і звів металеву загарожу біля царквы. Володымір Рожелюк – уродженець села, які пражывае і ў м.Нововолынска, падаруваў адзін дзвін. Оксана Вояк

(Кохановська), яка проживає у с. Нирків Заліщицького району, офірувала фігуру Матері Божої.

Іконостас та новозбудована дзвіниця церкви. 2004 р.

Дяк Андрій Ткачук організував і керував церковним хором протягом 12 років, спочатку у Золотому Потоці, а з 1991 р. – с.Костільники і до 2001 р. Зараз його справу продовжує Петро Николок. Щонеділі багато односельців приходять на Службу Божу, щоб піднести свої молитви до Бога, подякувати за його ласку і попросити здоров'я та опіки.

Церковне братство і сестринство. 2008 р.

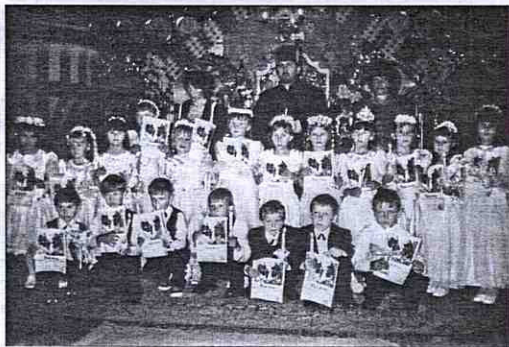
Отець Василій Бігун, син Дмитра, народився у с. Войнилів Калуського району Івано-Франківської області. Закінчив Загорську духовну семінарію. Був священником у м. Суми та на парафіях Бережанського району. З 1987 р. продовжив служіння у церкві Святої Трійці с. Золотий Потік. Від 1989 р. служить у церкві святої Параскеви

с. Костільники. У 1990 р. разом із громадами нашого та навколишніх сіл відійшов від Московського патріархату і приєднав парафії до УГКЦ. За це був нагороджений Золотим Хрестом з оздобленням, а під час святкування 1000-ліття християнства України-Руси – вищою нагородою – Мітрою і званням “отець-мітрат”. У 2003 р. призначений на посаду декана Бучацького та головою міжконфліктних ситуацій, а з 2006-го – деканом Золотопотіцьким. Був нагороджений Золотою медаллю у 2005 р. з нагоди 5-річного ювілею Бучацької єпархії.

Релігійному вихованню дітей тепер надається велика увага. Маючи у своєму серці любов до Бога, наша молодь стає добршою, співчутливішою до чужого горя, менш агресивною в побуті, терплячою до несприятливих умов життя.

Надзвичайно урочисто проходить свято Першого причастя. Це особливий день для дітей і батьків, коли маленькі парафіяни повинні стати відповідальнішими за свої вчинки, слухати своїх наставників і вчителів.

Пам'ятка про день Першого Святого причастя із о. Васи́лем Бігуном. 2003 р.

В селі проживає християнська родина Федора та Марії Чверенчуків, у яких народилося і виросло 6 дітей. За покликом серця і душі, виховуючи їх у любові до Бога, троє синів вивчилися і стали священнослужителями. Отець Василь (*1960) закінчив Івано-Франківську духовну семінарію (богословський факультет). З 1992 р. є парохом церкви святої Параскеви у Трибухівцях.

Зліва-направо: о.Йоанакій, о.Іван та о.Василь Чверенчуки. 2014 р.

Отець Йоанакій (*1965) закінчив Тернопільський фінансово-економічний інститут. Зрозумівши своє покликання перед Богом у 1990 р. вступив до Василянського монашого чину св. Йосафата. Закінчив Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут. Навчався в Римі, має ступінь доктора канонічного права. Був Генеральним Вікарієм Василянського чину св. Йосафата в Римі. Високопреподобний отець є протоігуменом провінції Найсвятішого Спасителя в Україні ЧСВВ.

Отець Іван (*1980) є парохіальним священнослужителем отця Василя з 2010 р. Після закінчення Івано-Франківського теологічно-катехитичного духовного інституту здійснює душпастирську опіку для греко-католицьких вірних на теренах Італії у м. Падова. Дочка Наталія закінчила Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут, за спеціальністю вчитель релігії. Онук Дмитро Рожелюк навчається в Івано-Франківській духовній семінарії.

Галина Михайлівна Петрущак, закінчивши Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут, була вчителем релігії у школі. Нині вчителем християнської етики в школі працює Галина Іванівна Зеленюк. Вона проводить підготовку учнів до першої сповіді та Святого Причастія, організовує різні заходи з релігійного виховання.

Духовну освіту здобув також отець Олександр, син Романа та Марії Шестерняк. У 2000 р. він закінчив Тернопільську духовну семінарію УПЦ КП. Став парохом у Вінницькій області. Настоятель храму Рівноапостольного князя Володимира Великого у Солобківцях на Хмельниччині.

Хрест і капличка при в'їзді в село. 1990 р.

Церква святої Параскеви. 2016 р.

Іконостас царквы святой Параскевы на Різдво. 2014 р.

Іконостас царквы святой Параскевы на Вялікіх Вялікіх. 2016 р.

Символічна фігура Матері Божої. 2015 р.

Символічна могила борцям за волю України. 2015 р.

Школярі колядують, прославляючи Христа. 2010 р.

Вертеп. 2014 р.